

Рецензія
кандидата юридичних наук Клепки Дар'ї Ігорівни
на дисертацію Донченка Артура Анатолійовича
на тему «Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час
досудового розслідування», подану до разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.502.009 Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових
наук України на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю «081 – Право»

Аналіз дисертаційної роботи Донченка А.А., поданої на розгляд разової спеціалізованої вченої ради, а також ознайомлення з його науковими працями, опублікованими за темою роботи, дають підстави стверджувати, що дисертант досяг мети дослідження та вирішив поставлені наукові завдання. Винесені на захист, положення, висновки й пропозиції, характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та містять елементи наукової новизни. У цілому робота виконана на достатньому методологічному рівні та відповідає критеріям, що висуваються до такого виду наукових робіт.

Актуальність теми дослідження. Однією з керівних засад кримінального провадження є розумні строки (ст. 28 КПК). Своєю чергою розумні строки є складовою частиною фундаментального права на справедливий суд, гарантованого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Попри відсутність нормативного закріплення однією з гарантій забезпечення розумних строків є саме своєчасність.

Досі своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування не була предметом окремого комплексного дослідження. Крім того, як свідчать результати опитування, проведене Донченко А.А., у юридичній спільноті відсутня єдність щодо правової природи та значення своєчасності процесуальних рішень досудового розслідування.

Однак, чисельність проблемних питань, пов'язаних із запізнілим або передчасним прийняттям процесуальних рішень під час досудового розслідування, свідчать про нагальність та актуальність проведення наукової розвідки цього питання.

На підставі вище викладеного вбачається, що дисертація Донченко А.А. «Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування» є актуальною та затребуваною в юридичній спільноті.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Рецензована робота узгоджується з планом наукових досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності ім. академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України відповідно до наукової теми «Теоретичні основи якості кримінального процесуального законодавства України», затвердженої постановою президії НАПрН України № 97/7 від 21 червня 2016 року та постановою Вченої ради № 6/3 від 28 грудня 2016 року, № державної реєстрації 0117U000284.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. На думку рецензента результати дослідження є достатньо обґрунтованими.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у перебігу досудового розслідування під час прийняття дізнавачем, слідчим, прокурором, слідчим суддею КПП у строки, визначені законом. *Предметом дослідження* є своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування. Тож об'єкт і предмет в цілому визначені коректно.

Метою роботи є отримання наукового результату у вигляді комплексу теоретико-прикладних положень щодо сутності своєчасності прийняття КПП під час досудового розслідування, що, з одного боку, дозволить сформулювати основні критерії та механізм забезпечення своєчасності таких КПП, а з іншого – спрямувати правозастосовну практику на ефективне подолання наявних проблем у царині забезпечення своєчасності прийняття КПП на досудовому розслідуванні. Дисертантом сформульовані конкретні завдання вирішення яких забезпечить досягнення поставленої мети.

З аналізу дисертаційної роботи вбачається, що поставлені завдання Донченко А.А. вдалося вирішити.

Наукова новизна отриманих результатів характеризується тим, що в перше в науці кримінального процесу здійснено комплексне дослідження своєчасності процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування.

Вимогам наукової новизни відповідає низка сформульованих автором положень. На думку рецензента, на особливу увагу заслуговує визначення дисертантом багатоаспектності значення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування у кримінальному процесуальному механізмі ефективної реалізації завдань кримінального провадження. Своєчасність кримінальних процесуальних рішень розглянуто як складовий елемент забезпечення таких фундаментальних засад кримінального провадження, як розумні строки, забезпечення права на захист та презумпція невинуватості.

Крім того, науковий інтерес становить авторська класифікація процесуальних рішень досудового розслідування за критерієм моменту доведення (доставляння, направлення) рішення до адресата. Відповідно до цього критерію кримінальні процесуальні рішення можна поділити на рішення, що створюють правові наслідки з моменту їх постановлення; рішення що створюють правові наслідки з моменту доведення (доставлення, направлення) такого рішення до адресата.

Вагомим науковим результатом виглядають виділені та систематизовані чинники, що впливають на забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, які розподілено на дві групи: об'єктивні, тобто такі, що не залежать від волі суб'єкта постановлення процесуального рішення та суб'єктивні, що безпосередньо залежать від волевиявлення суб'єкта прийняття рішення.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опанування методологією наукової діяльності.

Обґрунтованість наукових положень дисертації Донченко А.А. забезпечується застосуванням сучасних методів наукового дослідження.

Здобуті дисертантом результати базуються на комплексному використанні методів наукового пізнання, які у своєму логічному поєднанні дали змогу всебічно розглянути проблему нормативного забезпечення та реалізації конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні.

Нормативною базою та інформаційною основою дослідження стали Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти й документи рекомендаційного характеру, КПК України та інші закони України, підзаконні нормативно-правові акти, рішення КСУ та ЄСПЛ.

Емпіричним підґрунтям дослідження стали рішення ВСУ, ВС, ВССУ, практика судів різних інстанцій. Теоретичну базу роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних правників з кримінального процесу та інших галузей юридичної науки.

Ці та інші показники свідчать про цілісний, системний характер роботи, її теоретичну й практичну значущість, а також вказують, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки й рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості та є достовірними.

Структура дисертації. Архітектоніка роботи характеризується логічною побудовою. Основний текст дисертації Донченко А.А складається зі вступу, двох розділів загальних висновків.

Перший розділ роботи охоплює чотири підрозділи та присвячений загальнотеоретичній характеристиці своєчасності процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування. Другий розділ роботи складається з чотирьох підрозділів, у яких розкриваються окремі теоретичні та праксеологічні питання забезпечення своєчасності процесуальних рішень досудового розслідування.

Загальні висновки до дисертації з достатньою повною відбивають отримані дисертантом наукові результати, а висловлені ним пропозиції та рекомендації вбачаються достатньою мірою обґрунтованими.

Загальний обсяг рукопису становить 238 сторінок, із яких основний текст – 181 сторінка, список використаних джерел (226 найменувань) – 27 сторінок, 4 додатки на 13 сторінках.

Апробація результатів наукового дослідження дисертанта. Основні положення дисертації були обговорені на засіданні відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, а також оприлюднені на трьох науко-практичних конференціях та семінарах.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані: а) в науково-дослідних цілях – для подальшого опрацювання тематики своєчасності КПР досудового розслідування; б) у законотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного кримінального процесуального законодавства України; в) у правозастосовній діяльності – для надання методологічної допомоги практичним працівникам у застосуванні закону та формуванні правозастосовної практики; г) у навчально-методичному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників та методичних матеріалів з кримінального процесу, при викладанні курсу кримінального процесу та інших навчальних дисциплін.

Повнота викладу наукових положень в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 6 публікаціях: трьох наукових статтях у наукових фахових виданнях України, та трьох тезах доповідей на науково-практичних заходах. Усі публікації відображають окремі аспекти предмета дослідження та характеризуються висвітленням основних положень роботи. У наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукові положення дисертації викладені у належному обсязі.

Дисертацію оформлено відповідно до встановлених вимог до такого роду робіт, викладено літературною мовою, науковим стилем.

Надаючи позитивну оцінку дисертаційній роботі А.А. Донченко та відзначаючи наукові досягнення автора, слід, разом з тим, зазначити, що окремі висновки дисертанта породжують певні сумніви та викликають запитання, що може слугувати підґрунтям наукової дискусії.

1. Дисертантом пропонується розширити перелік рішень, які можуть бути прийняті в електронному вигляді, а саме передбачити таку можливість щодо

прийняття повідомлення про підозру. Щодо вручення такого рішення Донченко А.А. через алгоритм Єдиного порталу державних послуг «Дія», або через месенджери WhatsApp, Telegram тощо через верифікацію вручення за певним статусом повідомлення у цих месенджерах (стор. 118-119, 198). У цілому підтримуючи таку пропозицію, варто зазначити, що додаткової аргументації потребує обраний запропонований дисертантом шлях вручення такого рішення. Адже саме з моменту вручення повідомлення про підозру особа набуває статусу підозрюваного. Тож виникає питання щодо можливості забезпечення такими засобами вручення дотримання прав та законних інтересів учасників провадження.

2. На сторінках 186-189 дисертаційної роботи висвітлюється одне з проблемних питань правозастосовної практики щодо закриття кримінального провадження у зв'язку зі спливом строків досудового розслідування у так званих «складних» кримінальних провадженнях, тобто у провадженнях у яких об'єднані матеріали досудових розслідувань з різним правовим режимом обрахунку строків досудового розслідування. Автором наводять позиції Верховного Суду з цього приводу. Та робиться висновок щодо необхідності застосування правового режиму обрахунку строку досудового розслідування виходячи з первинної реєстрації відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Однак обґрунтування такого висновку видається не достатнім. Особливо враховуючи наявність діаметрально протилежних позицій Верховного Суду з цього питання.

3. З об'єктивних причин робота не містить аналізу змін до чинного кримінального процесуального законодавства, запроваджених Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» від 8 грудня 2023 року. Водночас враховуючи принциповість змін внесених до чинного КПК та їх безпосередній вплив на забезпечення своєчасності прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування, цікаво дізнатися думку дисертанта щодо їх оцінки.

4. Дисертаційна робота містить чисельні висновки, які мають не тільки теоретичне, а й практичне значення. Однак, відомості (у вигляді актів впровадження) щодо впровадження розроблених пропозицій, рекомендацій, висновків у практичну діяльність відсутні.

Утім, наведені зауваження та пропозиції здебільшого мають дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії на захисті, не позначаються на загальній позитивній оцінці роботи, яка в цілому носить самостійний та творчий характер.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Фактів порушення академічної доброчесності під час ознайомлення з рукописом дисертаційної роботи та науковими публікаціями здобувача не виявлено. Дисертація А. А. Донченка є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Донченка Артура Анатолійовича «Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе для науки кримінального процесу конкретне завдання, яке полягає в отриманні комплексу теоретико-прикладних положень щодо сутності своєчасності процесуальних рішень досудового розслідування.

2. Дисертаційна робота Донченка Артура Анатолійовича «Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам, встановленим для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Донченко Артур Анатолійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник відділу дослідження

проблем кримінального процесу та судоустрою

Науково-дослідного інституту

вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса

Національної академії правових наук України

Дар'я КЛЕПКА